

Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení

Ustanovení § 2959 o. z. je právní normou s relativně neurčitou hypotézou, tj. právní normou, která přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy z předem neomezeného okruhu okolností. Při určení výše náhrady za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké je třeba zohlednit okolnosti jak na straně pozůstalého, tak i na straně škůdce. Na straně pozůstalého je významná zejména intenzita jeho vztahu se zemřelým, věk zemřelého a pozůstalých, případná existenční závislost na zemřelém a případná jiná satisfakce (jako např. omluva, správný postih škůdce či jeho trestní odsouzení), která obvykle není sama o sobě dostačující, její poskytnutí však může mít vliv na snížení peněžitého zadostiučinění. Zohlednit lze rovněž, byl-li pozůstalý očitým svědkem škodní události, byl-li s jejími následky bezprostředně konfrontován či jakým způsobem se o nich dozvěděl. Kritéria odvozená od osoby škůdce jsou především jeho postoj ke škodní události, dopad události do jeho duševní sféry, forma a míra zavinění a v omezeném rozsahu i majetkové poměry škůdce, které jsou významné pouze z hlediska toho, aby výše náhrady pro něj nepředstavovala likvidační důsledek.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 25 Cdo 4518/2018-702, ze dne 16.10.2019)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců: a) K. V., narozená XY, bytem XY, zastoupená JUDr. R.J., advokátem se sídlem P., a b) nezletilý AAAAA (pseudonym), narozený XY, bytem XY, zastoupený kolizním opatrovníkem statutárním městem Plzeň - Úřadem městského obvodu Plzeň 1, se sídlem P., zastoupený doc. JUDr. M.F., Ph.D., advokátkou se sídlem P., proti žalované: Fakultní nemocnice Plzeň, se sídlem P., za účasti vedlejší účastnice na straně žalované: Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group, se sídlem P., zastoupená JUDr. P.R., advokátem se sídlem P., o zaplacení 28.253.319 Kč, vedené u Okresního soudu Plzeň - město pod sp. zn. 30 C 379/2014, o dovolání žalobce b) a žalované proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 9. 8. 2018, č. j. 56 Co 51/2018-647, tak, že rozsudek odvolacího soudu se v části výroku, kterou byl potvrzen rozsudek okresního soudu ve výroku o povinnosti žalované zaplatit žalobkyni a) 250.000 Kč, potvrzuje. Dovolání žalované proti části výroku rozsudku, kterou odvolací soud změnil rozsudek okresního soudu a zamítl žalobu žalobkyně a) co do 500.000 Kč, se odmítá. Rozsudek odvolacího soudu se v části výroku, kterou byl potvrzen rozsudek okresního soudu co do povinnosti žalované zaplatit žalobci b) 500.000 Kč, mění tak, že rozsudek okresního soudu se v odvoláním napadené části výroku, kterou bylo žalované uloženo zaplatit žalobci b) 500.000 Kč, mění tak, že se žaloba žalobce b) co do 500.000 Kč zamítá. Dovolání žalované proti části výroku rozsudku odvolacího soudu, kterou bylo rozhodnuto o povinnosti žalované zaplatit žalobci b) 250.000 Kč, se zamítá. Dovolání žalobce b) proti části výroku rozsudku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek okresního soudu ve výroci o zamítnutí žaloby žalobkyně a) co do 8.550.000 Kč a žaloby žalobce b) co do 2.316.787 Kč a 8.300.000 Kč, se odmítá.

Z odůvodnění:

Okresní soud Plzeň - město rozsudkem ze dne 29. 9. 2017, č. j. 30 C 379/2014-549, uložil žalované povinnost zaplatit na náhradu nemajetkové újmy spojené s úmrtím blízké osoby žalobkyni a) 1.450.000 Kč a žalobci b) 1.700.000 Kč. Co do žalobkyně a) požadovaných 5.543.306 Kč jako náhrady za ztrátu prací konaných zemřelým pro žalobkyni a) a nákladů pohřbu, 410.000 Kč jako náhrady škody, která jí měla vzniknout v souvislosti s nucenou změnou zaměstnání po úmrtí manžela, a

8.550.000 Kč jako náhrady nemajetkové újmy a co do žalobcem b) požadovaných 2.316.787 Kč jako náhrady nákladů na výživu a za práce konané zemřelým a 8.300.000 Kč jako náhrady nemajetkové újmy žalobu zamítl, rozhodl o nákladech řízení a poplatkové povinnosti. Oba žalobci dle zjištění okresního soudu utrpěli nemajetkovou újmu v důsledku úmrtí P. V. [manžela žalobkyně a) a otce žalobce b)], jehož příčinou byla nesprávná diagnóza stanovená ošetřující lékařkou zemřelého a potvrzená vedoucí lékařkou (zaměstnankyněmi žalované). Na základě chybně vyhodnoceného záznamu EKG lékařky nezahájily odpovídající léčbu V., ale rozhodly o jeho propuštění do domácího ošetřování. Po trvajících obtížích následujícího dne zemřel. V řízení nebyla spornou existence újmy, porušení právní povinnosti žalovanou (postup non lege artis zaměstnankyň žalované při ošetření zemřelého) ani příčinná souvislost mezi těmito skutečnostmi. Žalovaná se oběma žalobcům omluvila, prostřednictvím vedlejší účastnice uhradila náklady pohřbu žalobkyni a) a na odškodnění duševních útrap každému z žalobců 300.000 Kč.

Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 9. 8. 2018, č. j. 56 Co 51/2018-647, k odvolání žalované proti odvoláním napadené části výroku, již bylo žalobě žalobkyně a) vyhověno nad 700.000 Kč změnil rozsudek okresního soudu tak, že na náhradě nemajetkové újmy žalobkyni a) přiznal 250.000 Kč a co do 500.000 Kč žalobu zamítl, k odvolání žalované proti odvoláním napadené části výroku, již bylo žalobě žalobce b) vyhověno nad 950.000 Kč rozsudek okresního soudu potvrdil. Odvolání žalobce b) proti jemu vyhovující části výroku odmítl, ve zbývajících zamítavé části rozsudek okresního soudu potvrdil, rozhodl o nákladech řízení a změnil výrok o povinnosti žalované zaplatit soudní poplatek z žaloby. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění okresního soudu a ze skutečnosti, že po doručení rozsudku soudu prvního stupně vedlejší účastnice na straně žalované zaplatila na náhradu nemajetkové újmy žalobkyni a) dalších 700.000 Kč a žalobci b) dalších 950.000 Kč. Nárok na náhradu nemajetkové újmy odvolací soud s přihlédnutím k úmrtí V. dne 15. 5. 2014 posoudil podle § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále jen o. z.). U žalobkyně a) jej shledal důvodným ve výši celkem 1.250.000 Kč, u žalobce b) celkem ve výši 2.000.000 Kč. Odvolací soud souhlasil s postupem okresního soudu, který jako základ pro stanovení celkové výše peněžité náhrady vyvažující duševní útrapy žalobců s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 1402/2015 vzal částku 500.000 Kč a s odkazem na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2844/14 určil kritéria, která při rozhodování o výši náhrad zvažoval. Vycházejí z totožných kritérií, tedy s přihlédnutím ke zjištěným kvalitním manželským vztahům žalobkyně a) a zemřelého a s ohledem na věk obou manželů, kteří před sebou měli několik desítek let společného života, navýšil základní částku pro žalobkyni a) o dalších 500.000 Kč, a ještě o dalších 250.000 Kč v důsledku pracovních změn, k nimž byla žalobkyně a) nucena po smrti manžela přistoupit v zájmu zajištění výživy a péče o nezletilého žalobce b). Odvolací soud naopak nezvýšil náhradu o dalších 500.000 Kč pro žalobkyni a) z důvodu zohlednění preventivně sankční funkce relutární náhrady, s odůvodněním, že k úmrtí V. došlo v důsledku osobního selhání lékařek žalované, žalovaná se žalobcům omluvila a k částečné náhradě přistoupila prostřednictvím vedlejší účastnice již před zahájením, respektive v průběhu soudního řízení. U žalobce b) odvolací soud stejně jako soud okresní vzal v úvahu velmi úzký vztah k zemřelému, který se o něj staral a věnoval se mu v míře vyšší než obvyklé, přihlédl k tomu, že žalobce b) ztratil otce ve věku pouhých šesti let a dle provedeného dokazování se vyrovnává s touto ztrátou také poněkud hůře a déle než je obvyklé. Odvolací soud také uvážil, že žalobce b) byl na zemřelém existenčně závislý. Na druhou stranu odvolací soud nesouhlasil se zvýšením základní náhrady žalobci b) o 500.000 Kč z důvodu preventivně-sankční funkce relutární náhrady a nesouhlasil ani se snížením o stejnou částku z důvodu omluvy žalované, neboť uzavřel, že žalobce b) pro svůj nízký věk není schopen tuto omluvu přijmout, omluva pro něj tudíž nemůže mít satisfakční význam. Žalobci požadované náhrady 5.543.306 Kč a 2.316.787 Kč odvolací soud posoudil podle § 2965 až § 2967 o. z. a shledal je neodůvodněnými. Při hodnocení nároku na výživné vyšel ze zjištění, že čistý příjem zesnulého nepřevyšoval žalobci přiznaný vdovský a sirotčí důchod. Ustanovení § 2965 o. z. není dle odvolacího soudu pro danou situaci přílehlavé, neboť je aplikovatelné jen v případě, že zesnulý svou pracovní sílu nezapeněžoval na trhu práce a staral se jen o domácnost, případně konal

bezplatné práce mimo svou domácnost.

Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce b) dovoláním, a to v části, kterou odvolací soud potvrdil rozhodnutí okresního soudu o zamítnutí žaloby žalobkyně a) co do 8.550.000 Kč a žaloby žalobce b) co do 2.316.787 Kč a 8.300.000 Kč. Jeho přípustnost dovozuje z toho, že odvolací soud při stanovení náhrady nemajetkové újmy dostatečně nevzal v úvahu preventivně-sankční funkci relutární náhrady, čímž se odchytil od ustálené judikatury (odkázal např. na nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14). Podle žalobce b) není zřejmé, jak odvolací soud dospěl k názoru, že úmrtí jeho otce bylo zapříčiněno osobním selháním lékařek. Sám je přesvědčen, že se jedná o důsledek systémové chyby na straně žalované, která dosud neučinila účinná opatření, aby se podobná tragédie nemohla opakovat. Výše pojistného plnění žalované je limitována částkou 20.000.000 Kč, soudem přiznané částky náhrady nemajetkové újmy tedy nepředstavují pro žalovanou dostatečnou motivaci pro změnu systému. Proto nelze ani uvažovat, že by snad mohla žalobcem b) požadovaná částka náhrady být pro žalovanou likvidační. Žalobce b) se domáhal zrušení napadeného rozsudku v dovoláním napadeném rozsahu a vrácení věci odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Rozsudek odvolacího soudu napadla dovoláním také žalovaná, a to v části, již odvolací soud uložil žalované zaplatit žalobkyni a) 250.000 Kč a zamítl žalobu žalobkyně a) co do 500.000 Kč a dále v části, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek okresního soudu co do přiznání nároku na zaplacení částky 750.000 Kč žalobci b). Přípustnost dovolání spatřuje v dosud neřešené otázce hmotného práva, zda je možné v rámci náhrady podle § 2959 o. z. odškodnit změnu zaměstnání pozůstalé osoby blízké, když takový nárok nebyl v řízení uplatněn, tvrzen ani prokázán a v rámci odškodnění majetkové újmy nebyl přiznán. Dále namítala, že se odvolací soud při úvaze o výši relutární náhrady odchytil od dosavadní judikatury Nejvyššího soudu, neboť při navýšení základní částky náhrad vycházel z pětinasobně vyšších částek, než Nejvyšší soud uvažoval v rozsudku sp. zn. 4 Tdo 1402/2015 (proti němuž byla ústavní stížnost odmítnuta usnesením Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2043/16). Bez ohledu na postup při stanovení výše náhrad dospěl odvolací soud k výrazně vyšším částkám, než Nejvyšší soud v obdobných případech. Žalovaná se domáhala zrušení rozsudku odvolacího soudu v napadených částech, jakož i zrušení souvisejících výroků soudu prvního stupně a vrácení věci okresnímu soudu k dalšímu řízení.

Žalobkyně a) ve vyjádření k dovolání žalované shrnula dosavadní vývoj judikatury Nejvyššího soudu a názorů odborné veřejnosti k § 2959 o. z. Odkázala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, v němž Nejvyšší soud pokládal za účelné obdobně jako při určování náhrad podle Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví vázat vyčíslení výchozí částky náhrad podle § 2959 o. z. k ukazateli průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného, s tím, že za základní částku náhrady lze v případě nejbližších osob pokládat dvacetinásobek průměrné mzdy. Pro úmrtí nastalá v roce 2015 tato částka činila 513.720 Kč. Současně Nejvyšší soud konstatoval, že základní částka by s ohledem na specifické okolnosti věci měla být modifikována zpravidla již jen v řádu desítek procent, nikoli vícenásobků, a odmítl sankčně preventivní funkci náhrad i srovnávání náhrad podle § 2959 o. z. s náhradami jiných typů nemajetkových újem (např. na osobnostních právech). Žalobkyně a) podotkla, že citovaný rozsudek Nejvyššího soudu byl napaden ústavní stížností, o níž dosud nebylo rozhodnuto. Podle žalobkyně a) soudy obou stupňů v souladu se shora uvedeným rozsudkem vyšly ze základní částky náhrady ve výši 500.000 Kč, kterou zvýšily pouze o cca 100 %, tedy nevybočily ze závěrů ustálené judikatury. Žalobkyně a) proto navrhla zamítnutí dovolání žalované.

Vedlejší účastnice ve vyjádření k dovolání žalobce b) uvedla, že dovolatel neformuluje žádnou konkrétní právní otázku ve smyslu § 237 o. s. ř. a nevymezuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. Námitky směřují jen proti způsobu výpočtu a výši konečné částky náhrady nemajetkové újmy 2.000.000 Kč, kterou dovolatel považuje za nedostatečnou, měla by podle něj být zvýšena z důvodu posílení její preventivně sankční funkce. Vedlejší účastnice k posouzení této funkce náhrady

nemajetkové újmy odkázala na závěry rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 894/2018, z nichž vyplývá, že účelem náhrady nemajetkové újmy je primárně satisfakce, tedy vyvážení a zmírnění dopadů nepříznivého následku neoprávněného zásahu. Represivní funkce je přenechána zásadně právu trestnímu, resp. správnímu. Částka 2.000.000 Kč je příliš vysoká, neodpovídající dosavadní rozhodovací praxi soudů při odškodňování obdobných újem a vymykající se i zásadám vymezeným v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 894/2018, v předchozí judikatuře Nejvyššího i Ústavního soudu. Vedlejší účastnice navrhla odmítnutí, případně zamítnutí dovolání žalobce b).

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými - účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokáty ve smyslu § 241 o. s. ř.

Dovolání žalované proti části výroku rozsudku, kterou odvolací soud zamítl žalobu žalobkyně a) co do 500.000 Kč, není přípustné. K podání dovolání do tohoto výroku není žalovaná subjektivně oprávněna. Z povahy dovolání jakožto opravného prostředku plyne, že dovolání může podat jen ten účastník řízení, jemuž nebylo rozhodnutím odvolacího soudu vyhověno, popřípadě jemuž byla tímto rozhodnutím způsobena určitá újma na jeho právech, kterou lze odstranit zrušením či změnou napadeného rozhodnutí. Potvrzením zamítavého výroku rozsudku soudu prvního stupně však žalované nebyla žádná újma způsobena, a žalovaná tedy nemůže mít zájem na zrušení či změně této části rozhodnutí. Z toho důvodu není legitimována k podání dovolání v tomto rozsahu. Dovolání žalobce b) proti části výroku rozsudku, kterou odvolací soud potvrdil rozhodnutí okresního soudu o zamítnutí žaloby žalobkyně a) co do 8.550.000 Kč, je rovněž subjektivně nepřípustné (§ 91 odst. 1, § 211, § 236 odst. 1 o. s. ř.), protože v tomto rozsahu nebylo nepříznivě rozhodnuto o právech a povinnostech žalobce b) a v dané věci nejsou žalobci nerozlučnými procesními společníky ve smyslu § 91 odst. 2 o. s. ř. (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 1999, sp. zn. 2 Odon 176/97).

Dovolací soud proto dovolání žalobce b) a žalované ve shora uvedeném rozsahu odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř.

Dovolání žalobce b) proti části výroku rozsudku odvolacího soudu, kterou byla zamítnuta jeho žaloba na zaplacení 2.316.787 Kč jako „náhrady nákladů na výživu a za práce konané zemřelým“, bylo odmítnuto podle § 243c odst. 1 o. s. ř., neboť neobsahuje zákonem požadované údaje, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 241a odst. 2 o. s. ř.) a v dovolacím řízení nelze pokračovat, neboť v důsledku absence uvedené náležitosti nelze posoudit přípustnost dovolání. Žalobce b) nevymezil, od které ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu a při řešení jaké právní otázky se odvolací soud odchýlil, která konkrétní právní otázka, na níž je rozhodnutí o náhradě této majetkové újmy založeno, v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je rozhodována rozdílně anebo má být posouzena jinak.

Dovolání žalobce b) proti části výroku rozsudku odvolacího soudu, jíž bylo rozhodnuto o nároku žalobce b) na zaplacení 8.300.000 Kč jako náhrady nemajetkové újmy způsobené ztrátou osoby blízké bylo odmítnuto podle § 243c odst. 1 o. s. ř., neboť je zjevně bezdůvodné. V judikatuře Nejvyššího soudu (jak je uvedeno dále) je již ustálen názor, že náhrada újmy podle § 2959 o. z. by neměla dosahovat až desítek milionů korun a blížit se náhradám fatálních trvalých následků poškození zdraví, proto za účelem sjednocení judikatury byly Nejvyšším soudem vytyčeny doporučené zásady pro její stanovení, vymezena základní částka, která je jejím východiskem a vyjmenována nejdůležitější kritéria pro případné zvyšování základní částky. Odvolací soud se těmito zásadami při rozhodování o požadavku žalobce b) na zaplacení relutární náhrady v částce dalších 8.300.000 Kč řídil.

Dovolání žalované je přípustné proti části výroku rozsudku odvolacího soudu, jíž bylo vyhověno

žalobkyni a), a to podle § 237 o. s. ř. pro posouzení otázky, zda je možné při rozhodování o náhradě újmy podle § 2959 o. z. přihlídnout k tomu, že osoba blízká v důsledku úmrtí poškozeného byla nucena změnit zaměstnání, ačkoli současně byl zamítnut návrh této osoby na náhradu za ztrátu na výdělků z téhož důvodu. Tato otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu řešena. Dovolání není důvodné. Dále je dovolání žalované přípustné proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek okresního soudu co do přiznání nároku na zaplacení částky 750.000 Kč žalobci b), a to pro posouzení souladu celkové výše relativní náhrady s dosavadní judikaturou. V tomto rozsahu je dovolání důvodné co do 500.000 Kč, ve zbyvajících částech je nedůvodné.

Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 2959 o. z. při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželů, rodičů, dítěti nebo jiné osobě blízké, peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

Ustanovení § 2959 o. z. je právní normou s relativně neurčitou hypotézou, tj. právní normou, která přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy z předem neomezeného okruhu okolností. Východiska pro hodnocení právně významných okolností při stanovení výše náhrady za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké Nejvyšší soud již ve svém rozhodování nastínil, přičemž vycházel i ze závěrů Ústavního soudu o tom, jaká kritéria by měla být brána v úvahu (srovnej náleží Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2017, sp. zn. I. ÚS 2844/14, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, uveřejněný pod číslem 85/2019 Sbírků soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, ústavní stížnost proti citovanému rozsudku byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 23. 4. 2019, sp. zn. IV. ÚS 4156/18). Uzavřel, že při určení výše náhrady za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké je třeba zohlednit okolnosti jak na straně pozůstalého, tak i na straně škůdce. Na straně pozůstalého je významná zejména intenzita jeho vztahu se zemřelým, věk zemřelého a pozůstalých, případná existenční závislost na zemřelém a případná jiná satisfakce (jako např. omluva, správné postihy škůdce či jeho trestní odsouzení), která obvykle není sama o sobě dostačující, její poskytnutí však může mít vliv na snížení peněžitého zadostiučinění. Zohlednit lze rovněž, byl-li pozůstalý očitým svědkem škodní události, byl-li s jejími následky bezprostředně konfrontován či jakým způsobem se o nich dozvěděl. Kritéria odvozená od osoby škůdce jsou především jeho postoj ke škodní události, dopad události do jeho duševní sféry, forma a míra zavinění a v omezeném rozsahu i majetkové poměry škůdce, které jsou významné pouze z hlediska toho, aby výše náhrady pro něj nepředstavovala likvidační důsledek. Majetkové poměry žalovaného, a to ani okolnost, že jde o právnickou osobu (příspěvkovou organizaci) pojištěnou pro případ odpovědnosti, nejsou důvodem pro navýšení náhrad. Preventivně-sankční funkce ve smyslu punitivním (trestajícím) lze snad výjimečně připustit v případech zásahů do práva na čest, důstojnost, popřípadě soukromí ze strany informačních médií, jinak je primární funkcí náhrady nemajetkové újmy funkce satisfakční. Požadavek srovnání výše náhrad přiznaných v některých případech zásahů do práva na čest, důstojnost, popřípadě soukromí veřejně známých osob ze strany informačních médií a v případech jiných zásahů do osobnostních práv nelze mechanicky vykládat tak, že by náhrada za usmrcení osoby blízké měla být vždy vyšší než náhrada za zásah do jiných osobnostních práv. Při srovnání s částkami přiznávanými z důvodu ztížení společenského uplatnění je pak třeba vzít v úvahu kromě toho, že jde o odškodňování újmy na zdraví přímých obětí, též okolnost, že ztížení společenského uplatnění je dlouhodobou újmou, s níž se poškozený vyrovnává do konce svého života, zatímco smrt blízké osoby je událostí jednorázovou, jejíž traumatické působení zpravidla v průběhu času odezní. Za základní částku náhrady, modifikovatelnou (zpravidla již jen v řádu desítek procent) s užitím zákonných a judikaturou dovozených hledisek, lze dle citovaného

rozsudku považovat v případě nejbližších osob (manžel, rodiče, děti) dvacetinásobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného.

Za rok 2013 činila shora uvedená průměrná mzda podle údajů zveřejněných Českým statistickým úřadem 25.128 Kč, proto by pro daný případ (tj. úmrtí nastalé v r. 2014) základní částka náhrady představovala 502.560 Kč. Soudy obou stupňů vyšly ze základní částky 500.000 Kč. Odvolací soud v zásadě při stanovení celkové výše náhrady žalobci b) respektoval shora popsaná kritéria a vzal v úvahu konkrétní skutkové okolnosti věci, tedy skutečnost, že žalobce b) měl k otci výjimečně intenzivní vztah, že se mu otec věnoval více, než je obvyklé a žalobce b) se s jeho ztrátou vyrovnává hůře, než by bylo možno v obdobném případě předpokládat. Uvážil, že žalobce b) byl nucen úmrtí otce čelit v útlém věku, v němž si však již byl zcela schopen dosah ztráty uvědomit a omluva žalované vzhledem k věku žalobce b) nemůže být ve vztahu k němu pokládána za součást satisfakce. Výsledná částka náhrady 2.000.000 Kč přesto představuje čtyřnásobek základní výchozí částky. Nejvyšší soud s přihlédnutím k zásadě, že základní částka by měla být zvyšována zpravidla již jen v řádu desítek procent, dospěl k závěru, že náhradou nemajetkové újmy žalobce b) respektující požadavek proporcionality (srov. nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14) je částka 1.500.000 Kč. Jde o trojnásobek základní částky, tedy o zcela mimořádné zvýšení, které je však kromě shora popsanych specifických okolností na straně žalobce b) odůvodněno také tím, že k úmrtí poškozeného došlo v důsledku pochybení zdravotnického zařízení, na které se poškozený jako pacient obrátil o pomoc s důvěrou v odbornost jeho zaměstnanců. Postavení žalované jakožto garanta odbornosti a profesionality zdravotnického personálu je totiž okolností, pro kterou může být náhrada nemajetkové újmy zvýšena. Přístup škůdce k uplatněnému nároku, podobně jako forma a míra zavinění, je dalším z možných zvažovaných faktorů pro snížení nebo zvýšení náhrady nemajetkové újmy. Vstřícný přístup žalované, okolnost, že své pochybení uznala, se žalobci komunikovala, snažila se jimi vytrpěnou újmu kompenzovat a přistoupila k částečné finanční náhradě nemajetkové újmy mimosoudně, je důvodem, aby náhrada nebyla zvýšena tak razantním způsobem, jak učinil odvolací soud, jenž přiznal částku na úrovni odpovídající věci, kterou řešil Ústavní soud nálezem ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, kde výši náhrady v neprospěch žalovaného zdravotnického zařízení ovlivnila okolnost, že toto zařízení zvolilo odmítavý, konfrontační a necitlivý přístup k řešení újmy pozůstalých, který ve svém důsledku znamenal prohloubení jejich duševních útrap. Konečně dovolací soud poznamenává, že preventivně sankční povaha náhrady újmy je při stanovení její výše faktorem jen podpůrným, neboť hlavní funkcí náhrady nemajetkové újmy je satisfakce poškozených (úplné odčinění následků protiprávního jednání z povahy věci u nároku dle § 2959 o. z. nepřichází v úvahu). Zdravotnická zařízení jakožto příspěvkové organizace jsou navíc z důvodů ekonomických značně limitována co do reálné možnosti přijetí efektivních organizačních opatření potřebných k nápravě nežádoucího stavu, jenž se podílel na vzniku újmy, neboť mohou činit jen takové kroky, které jim umožní finanční prostředky od zřizovatele. Nelze přehlédnout ani realitu stavu kvalifikovaných pracovních sil ve zdravotnictví. I kdyby finanční sankce motivovala žalovanou k nápravě organizačních nedostatků přijetím dostatečného počtu zkušených, případně atestovaných lékařů, nemusela by ve své snaze uspět pro nedostatek takových pracovníků na trhu práce.

Proto Nejvyšší soud podle § 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř. změnil část výroku rozsudku odvolacího soudu, již bylo rozhodnuto o povinnosti žalované zaplatit žalobci b) 500.000 Kč tak, že rozsudek okresního soudu se v tomto rozsahu mění a žaloba žalobce b) se co do 500.000 Kč zamítá. Dovolání žalované proti zbývající části rozsudku odvolacího soudu, kterou bylo rozhodnuto o povinnosti žalované zaplatit žalobci b) 250.000 Kč, bylo pak ze shora popsanych důvodů zamítnuto podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť v tomto rozsahu je rozsudek odvolacího soudu správný.

K dovolání žalované se dále Nejvyšší soud zabýval otázkou, zda na správnost rozhodnutí odvolacího soudu o nároku žalobkyně a) má vliv okolnost, že odvolací soud náhradu žalobkyni a) zvýšil z důvodu

nutné změny jejího zaměstnání po úmrtí poškozeného, a dospěl k závěru, že nikoli. Při stanovení výše náhrady za usmrcení osoby blízké (§ 2959 o. z.) mohou být soudem vzaty v úvahu všechny prokázané okolnosti dokreslující vztah pozůstalé osoby a zemřelého, jakož i obtíže, útrapy a omezení, která pozůstalému úmrtí osoby blízké přineslo, aniž by se žalobce domáhal zvýšení náhrady z určitého důvodu o nějakou k němu se vztahující konkrétní částku. Skutečnost, že žalobkyně byla nucena v důsledku úmrtí manžela změnit zaměstnání, aby sama zajistila péči o nezletilého syna, je způsobitelným důvodem pro navýšení náhrady nemajetkové újmy, neboť šlo o okolnost prohlubující duševní strádání bez ohledu na to, že v daném případě nebylo vyhověno samostatně uplatněnému požadavku žalobkyně na náhradu ztráty způsobené změnou zaměstnání jako majetkové újmy, což je majetkový nárok, k jehož přiznání jsou stanoveny jiné zákonné podmínky. Navýšení náhrady nemajetkové újmy žalobkyni a) z důvodu nutné změny zaměstnání žalobkyně po úmrtí poškozeného tedy nepředstavuje ani nesprávný výklad ustanovení § 2959 o. z., ani jeho nesprávnou aplikaci na daný skutkový stav.

Z uvedeného vyplývá, že napadená část výroku rozsudku odvolacího soudu, jíž byl potvrzen rozsudek okresního soudu o povinnosti žalované zaplatit žalobkyni a) 250.000 Kč je z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správná, a Nejvyšší soud proto dovolání žalované podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Vzájemné plnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Věcná příslušnost](#)